

Հրաման ցանե տալիս ուսուցիչ
անդամի Համար 3 Կր. Երկ-
րորդ անդամի Համար 2, ուսե-
լի անդամի Համար 1 մասնա-
ւոր սակարկութիւն կըլլայ :
Հիմախը և գրութիւնը պէտք
է կրիկ ԴՎՀ Կրթ-խան ցետ-
նայտի ի ի Բ. տ. Գ. Մ.
Եկեմեանէ : անձնոր հո-
մակներ չեն բնդուներ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

6.1.1 494

ԱԶԱԿՈՂՄԵԱՆՔ ԵՒ Պ. ԹԻԷՐ

Եւ իւր ըսածին իբր հաստատութիւն,
 իլըսէ. «յառաջիկայ տարւոյն մէջ իւր
 կրորդ խորհրդարանի մի կառմութիւնը
 պիտի պահանջեմ, որպէս զի կառավա-
 րութիւնը պահպանողական պաշտպա-
 նութիւն մ'ունենայ ։» Ասկէ կը հետևի
 թէ Պ. Թիէր ինքն իսկ կանխատեսած
 է թէ արմատականորէ հետզհետէ նշա-
 նաւոր տեղ մի պիտի բռնէ Սղշայիին
 Ժողովոյն մէջ, և ասոր համար պահ-
 պանողական կուսակցութենէ բազկաց-
 ձալ խորհրդարանի մի հարկ կը տեսնէ,

... Նախագահին պաշտօնը ստանձ-
նելէն անմիջապէս վերջը, աւալին դու-
ժըն ելաւ իւր պաշտօնեայնէն ընտ-
րել և հոս ահա հասարակաց դժկա-
մակոթ իւնդ զարմանալոյն հաւասարե-

Կը բողոքեմ իրեն դէմ վասն զի տալիկար է նախադաճութեան պաշտօնը լաւելլ, վասն զի յատկապէս զինուորական մի լինելով, քաղաքական կենաց իրօրձառութիւն և հանրապետական կարգադրութեանց ծանօթութիւն չունի։ Արիշ ինքիւ է և թէ այս ազօրինակութեանց վերայ աչք գոցելով, ուղէք քաղաքականաց իւր ոչինչ հրատարակել աղլականաց յառաջգութիւնը։ Իր ոչինչ նկատել ընծայ և պարզենդուներով պաշտօններ բամենն, առ ոչինչ համարել սահմանադրութեան և քրիստոյ բռնաբարութիւնը, առ ոչինչ քաղաքական ընկերացն հետ ըրած լուիները, առ ոչինչ նախադաճութեան պաշտօնը նոր կեսարութեան կամ անձնական կառավարութեան վերածնելլ զհանձններ, Բայց թէ՛ այս ամենը ոչինչ են, ոչինչ է հապա հանրապետական կառակցութիւնը, և հ'պա արտա-

Ն. Կ. Վ. Հատիառութիւնը իրօտ դա-
սաւոր ընդունելութիւն մ'ընելէ բարե-

հաճեցաւ Բ. Խրատիկին և երկար ատեն տեսակցեցաւ հետը :

— Ծովային գործոց պաշտօնեայ Վսեմ. Իսկրահիմ փաշան՝ ականակուռ սքանչելի ընչատուփ մի ընծայ ընդունեցաւ Ե. Բ. Խրատիկին Իզդէթտին իշխանէն :

— Էթհէմ Բաշա որ Նիկոմիդիոյ երկաթուղւոյն շինութիւնները քննելու դացած էր, երէկ մայրաքաղաքս վերադարձաւ :

— Պ. Օնու, Ռուսիոյ դեսպանատան առաջին թարգման՝ երկուշաբթի օր Ս. Բէդէրապուրկէն մայրաքաղաքս հասաւ : Նոյնպէս Պարոն և Տիկին Ժամիրի մայրաքաղաքս հասան քիչ մ'ատեն Տիկին Օնուի իրենց աղջկան՝ քով մնալու համար :

— Կոստանդնուպօլսոյ երկաթուղեաց բացման համար Վեհ. Սուլթանի սեփական վազօնը, Անդղիական շողենաւով Մարտիկայէն մայրաքաղաքս եկաւ :

Կը փտահացնեն թէ յիշեալ վազօնը ճարտար շինուած մ'է : (Լ. Թ.)

— Թօսուն փաշա, Բ. Խրատիկին փեսան՝ ըստ սովորութեան այս տարի ալ Չէշմէի բաղնիքները գնաց :

— Ֆունաց կղերական դատուն առաջին երեւելի անդամներէն մին՝ Գիտ. Ս. Բրեւիկիսիօսն մօտ օրերս ի Պօլս կ'սպասուի :

Յիշեալ Ս. Բրեւիկիսիօսն, Ս. Սինհօդի մէջ՝ Տրամայի Ս. Բրեւիկիսիօսն տեղանդամ պիտի ընտրուի՝ և այս վերջինն առաջնորդական վիճակը հովուելու համար քաղաքէս պիտի մեկնի :

— Ս. Ղեզիբէ ընկերութեան նախկին տեսչութեան հաշիւներն պարապտուած և ծովական կառավարութեան ներկայացուած են :

— Սրնաւուտ զիւղէն խեղճ ձկնորս մի, անցեալ երկուշաբթի բոլոր օրը իւր նաւակին մէջ ձուկ որսալու աշխատեցէն յետոյ, երեկոյին տուն վերադարձած միջոցին, յանկարծական մահուամբ մեռաւ :

— Անցեալ օր ի Բերա, երկու անձանց մէջ կռիւ մի ծագելով, մէջերէն մին՝ օղիով լեցուն շիշ մի իւր հակառակորդին զիւրան այնպէս զարկաւ, որ խեղճը հետեւեալ օր մեռաւ :

— Կէրիպօլուն եկած նամակէ մի կիւմանամբ թէ, Խոթրէի Ընդհ. կառաւարիչ Վսեմ. Լամի Մուրադ փաշա, իւր կառավարութեան սահմաններն սյցելութեան երաժ լինելով՝ վերջին օրերս յիշեալ քաղաքը դնացեր և տեղւոյն միւթէսարըք Թօսուն փաշան յիշեալ զրկեր է, որպէս զի յիշեալ քաղաքի բնակչած ըրած խնդրանց համեմատ հաստատուն կարեւոր զնահատութեան համար մասնաւոր յանձնաժողով մի կազմէ :

— Անցեալ հինգշաբթի օր՝ կաթուածահար մահուան երկու դէպք միան. դամայն տեղի ունեցան, մին ի Խաս. զիւղ Մարգօ անուն ամխալածառի մի և միւսն ի Գասըմ-Բաշա շողենաւի ա. զորեաց կալուածատէրներէն Լիւթիէ և Ֆէնտիի վերայ :

Առաջինը թոքի և երկրորդն կուրծքի հիւանդութենէ բռնուեր են :

Սոյն երկու դէպքերն ոստիկանութեան Ս. բժիշկներէն Մուսթաֆա և հաղարապետ Կոմիտաս պէյերէն և նոյն ինքն քարանձիկայի բժիշկներէն ըստուգուեցան :

Յիշեալ դէպքերուն խոսքիւղի բժիշկներու կողմէն քօլէրայի հարուած կարծուին բոլորովին անհիմն է :

— Բարձր. Խրատիկ իւր մօրեղբոր Վ. Եմ. Հալիմ փաշային՝ Լիւթիէի մէջ խիստ զեղչիկ եւս մի պարկեր է :

— Օտէսայէն առնուած նամակներուն նայելով յիշեալ քաղաքին մէջ մաղձաշոյղը երթալով դադարելու վերայ է, միայն ստորին կարգի բնակչաց մէջ խիստ քիչ անդամ մաղձաշոյղի դէպքեր կը պատահին եղեր :

— Սէլանիկի պաշտօնական թերթը կիւմանէ թէ Մանասթըրցի մահմետական կին մի իւր երեք զաւակներն մէկտեղ մեռցնելով անեղեղ իւրերէն Կը վրա տահեցնեն թէ յիշեալ կինը խեղճ է եղեր :

— Պաղատաւ և իւր շրջակայից մէջ հետզհետէ ի գործ դրուած գողութեանց և սպանութեանց նկատմամբ՝ տեղական կառավարութիւնը բոլոր բնակիչներուն խստիւ արգելք է վրային զէնքերը և խոստովանելով իրենց անպատեհութիւնը և զանգուշակելու որ պտուղները պէտք աւելուելու վերայ են, կ'ըսուի թէ յիշեալ կողմէն այդ կիններն որ այս տարի խաղողի խիստ մեծ առատութիւն մի կը խոստանային, այնպիսի հիւանդութեան մի հանգիպել են որ պտուղները բոլորովին փաստեր են :

— Կրէտէի մէջ այդ կիններն ալ ձիթապտուղներու պէտք աւելուելու վերայ են, կ'ըսուի թէ յիշեալ կողմէն այդ կիններն որ այս տարի խաղողի խիստ մեծ առատութիւն մի կը խոստանային, այնպիսի հիւանդութեան մի հանգիպել են որ պտուղները բոլորովին փաստեր են :

— Կրէտէն եկած նամակները կը ծանուցանեն թէ, Պէնիկալի մէջ սովը կը յառաջանայ, և թէ յիշեալ քաղաքին բնակիչք պիտի սկսին խումբ խումբ իրենց քաղաքէն դուրս ելնել : Սրբէն վերջին օրերս շատ մի բնակիչք ի Կրէտէ գաղթել են և խիստ ցաւալի վիճակի մէջ են :

Կրէտէի կառավարութիւնը ամեն ջանք ի գործ կը դնեն յիշեալ թշուառներն միւթարելու համար :

— Երեքշաբթի առաւօտ նալարաւաճառ մի Եէնի-ճամիլ մօտ անգղուշութեամբ շուր ծախողի մի շիշը կ'ստեղծէ : Ս. յս վերջինն շիշին ստակը կը պահանջէր, սակայն նալարաւաճառն նորա խնդիրը կը մերժէր, որով մէջերէն մեծ վէճ մի ծագեցաւ : Բարեբաղդաբար Պարոնի մի խնդրոյն միջամտելով ոստիկանները հասնելէ առաջ վէճին վերջ տուաւ շուր ծախողին շիշին ստակն հատուցանելով :

— Անցեալ օր Մահմետական գործաւոր մի Բ. Գրան մօտ իւր նախորդ տիրոջ խանութը կ'երթայ նորա հետ ունեցած հաշիւը կարգի դնելու համար, և բաւական դուրս մի կը պահանջէ անկից. սակայն իւր տէրը նորա պահանջածէն աւելի նուազ դուրս մի կուտար անոր. փոխադարձ խօսակցութիւններէ կռիւ մ'եղաւ մէջերէն և երկուքն ալ մէկը մէկ վիրաւորեցին :

Յոնցուրը բռնուեցան :

— Թիֆլիզէն եկած հեռագրոյ մի նայելով Ռուսիոյ կառավարութիւնն՝ օտար տեղերէ եկած շաքարներուն մաքսը 1/4 ին 4 պիտի աւելցնէ :

— Զրոյց կայ թէ մայրաքաղաքիս աղետի վաճառականը Ս. զապ-գաբուի հին կամուրջի աւերակը ծախու աւեր են 3,500 Օսմ. ոսկիի :

ԻԻՍԿԻՏԱՐԻ ԵՆԻՆ-ՄԱՆԱԼԻ ԶՐԴԵՆՈՐ

Ինչպէս երէկ ծանուցած էինք, այս օտակար հրդեհը հիւսիսային հողմոյ ուժով զնութեամբն աւերող ինն ժամ իւր սոսկակի օրսն ընելով, չը յաղեցաւ մինչև որ 1000 է աւելի տուն և խանութ իւր ահեղի բոցերուն ճարակ չըրաւ : Յիշեալ տուններուն զրեթէ բոլորն փայտաշէն և Հայոց ու Յունաց ստացուածքներն էին, որոց թշուառութիւնն, ինչպէս կ'ըսուի, զրիչ կարող չէ նկարագրել :

Լէվոնդ. Թայմը լրագիրը կ'ըսէ թէ՝ շրջանակիրք բաղդի ենթարկուած են հասարակութեան կողմանէ իրեն թէ նոքա թոյլութիւն ըրած են ճարակ մանր խորհելով թէ հրդեհը նոյն թա-

ղին մէջ հասարակութեան օգտակար գործ մի պիտի ընէ : Եթէ այս իրաւ է, ինչպէս յիշեալ թերթն խի կը հաւատաւէ, մեր սրտի ցանն կ'առաւելու խորհելով որ փողոցներ լայնեցնելու և տունները միաձև ընելու դիմամբ թոյլ կը տրուի որ հոսն՝ ըստ բերման բաղդին, իւր օրսն ընէ, և նորա բոցերու ճարակ եղող խի մի թշուառներ իւրեանց դառն տրտասուաց մէջ միայն դռներն իրենց միւթարութիւնն՝ եթէ այդ հնարաւոր է իրենց. ուստի ըսել է այս թէ ճակատագիրն կը պահանջէ որ յիշեալ 1000 է աւելի բնակիչք մէկը թողլով վայրիկ մի դէթ իւրեանց անմիւթար վիճակն ողբալու հոգը՝ պատասխարուելու համար մէկ մէկ բնակատեղի դրուեն :

Կը հաւատեն մեզ թէ՝ եթէ Օգոստ. բարեգութ Խնքնակալն այլ ևս թշուառները կ'առաջի բոցերուն ճարակմանէն կորչելու համար պէտք եղած աղքատ հրամաններն ուղղելու գովելի խանդը չգալ՝ գուցէ դեռ ևս մի քանի հազար տուններ հոյ ճարակ կ'ըլլային :

Յիշեալ կայսերական հրամանին աղքատութեամբ 600 Օսմ. լրացի դուրս մի տրուել է Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մօտ տան մի կալուածատիրոջ իւրեւ արժէք իւր յիշեալ կալուածին, որպէս զի զայն վրէժելով հրդեհին առաջին անգամ, որով սակայն վերջ տրուեցաւ յիշեալ աղիտարի տեսարանին :

Կիմանամբ թէ այս տունը վրէժնելու առննին, Հրեայ հիւսն մի բարեգործութիւն ընելու բարի նպատակաւ ի գործ վերցնաց. սակայն խեղճը իւր քաղութեան յաղթանակը իւր մահաւամբն առաւ, վասն զի ահաղին դերան մի դիտուն վերայ կործանելով զայն անչնչացուց : Մի և նոյն գերանը միանգամայն թաղապետական պաշտօնէի մ'ալ հանգիպեցաւ, սակայն առանց մահացուցիչ դէպքի մ'առիթ տալու միայն զանի քիչ մը վիրաւորեց :

ՀԵՌԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բէշթա, 2 յուլիս.

Նաբլօ լրագիրը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը Ռէյթմաի յառաջիկայ նստին մէջ մեծամասնութիւն պիտի ունենայ. մինչև ցարդ ընտրուած անձանց 203ը Տիքի և 112ը հակառակ կուսակցութեանն են :

Վիեննա, 2 յուլիս.

Պ. Հօֆմանի հրաժարելու մասին պըտրտած զրոյցը բոլորովին անհիմն է : Վիեննա, 2 յուլիս 9 ժ. 35 վ. երեկոյ. Բուժէլի բաժինք 77,35
Աւստրո-Օսմանեան պանդա 138
Բրէտի Աւստրո-Թիւրք Ընկ. 123
Անկո-Պանդ 305
Ա.ճիօ 8,90

Մի քանի կառավարիչներ փոխուելով ուրիշներ իրենց տեղ պաշտօնի անցան : Սոյն նորընտիր պաշտօնէից համբաւն ու արժանիքը պետութեան սահմանադրութիւնն ամրապնդելու պիտի նպաստեն : 1858ի փոխառութեան (Բրէտի Մուլիէ) վիճակահանութիւնը կատարուելով, (չահեցան.)

1189 սէրի, 2 թիւ Առաջին պարգե 3526 " 93 " Երկրորդ պարգե 2324 " 43 " Երրորդ պարգե

Բարիզ, 2 յուլիս

Ռուժէլի բաժինք 79, 179, 25

Պ. տը Բէմիւղտ պատերազմական տուգանոց և դաղիւրական երկրին պարգուելու մասին Գերմանիոյ հետ կ'ընթացող զանազիրն Ս. զալային ժողովը մէջ կարգաւոր, խաղաղութիւնը հաստատ պատահելու և աւերութեան վարկն աղահուրելու

լու համար արգի կառավարութեան ճշգրտեք յայտնեց :

Գաշտաբութիւնը քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ :

Պիւսքսէլ, 2 յուլիս

Հանրական ընտրութեանց արգիւնքն աղատականաց նպաստաւոր է, ինչպէս յԱնվէրս :

Թէհէրան, 1 յուլիս.

Քաղաքի շրջակայները հաստատուած բանակատեղւոյն մէջ զինուորական կըրթութիւնը կը շարունակուին :

Երէկ, ի ներկայութեան Վեհ. Կոհին կատարուած մեծ զօրահանգէսէ մի յետոյ, երեսպական սովորութեան համեմատ, առաջին անգամ ըլլալով, տահասարակ զօրաց թան բաշխուեցաւ :

Կահն ալ, բանակատեղին կեցած, նոյն թանէն կ'ըսու որպէս զի զինուորներն այս նոր կանոնին սովորին :

Զօրականք բուռն կռանդեամբ իրենց վեհապետը ծափահարեցին :

Լիւթիւ 2 յուլիս.
Բամպուկ Միւլիկ Օրէտն, Բէշա 11 3/8
Մախուած 8,000 հակ
Հրապարակը հանգարտ :

Ս.ՁԳ.Ս.ՅԻՆ

Կ. Պօլս 22 յուլիս 1872

... Խմբագր. Փողոյ.

Ս. յս օրերս մի քանի լրբւ-անպատկառ անձներ, չարախօս և աղերասան բերաններ ազգային ամենակարեւոր հաստատութիւն մի տապալելու անպատեհութեամբ կերպ կերպ անամթիւ և սրկալայի յատուկ խօսքերով ուր որ իրենց ձայնը կը հասնի, մինչ խի վտարանց մէջ, կամուրջն առնել, դիտեմանց մէջ, սրճարաններու մէջ և այլուրք՝ անձուէր սիրտ մի, ազգին յառաջդիմութեան համար անգուգական զոհարութեամբ աշխատող անձ մի ըզֆանոսեան էֆ. անխղճաբար զրպարտելու կը յանդիմնին ի գալթիկութիւն բարեմիտ հաստատութեան :

Ս. յս քուս արարածները, բարոյական և զուրկ, կրթութենէ զուրկ, մարդավարութենէ, քաղաքավարութենէ հեռի այս ամառի տեղերը իրենց բան գործ ըրած են միշտ Ազապեան վարժարանը, իգական սեռին այդ լուսայ տաճարը խեղճ մաքէ չ'ունեցած սըրբիկայութեամբ անպատեհելու և նորա փայն աղարտելու ջանալ յուրախութիւն և ի հրճուան անհաշտ և տնողք ոսոխայ փանոսեանի :

Խմբագիրներն ալ կան, Հայ խմբագիրներ, զրական սովորիչին նախատինք բերող սահմակ և անբարոյական թերթեր, որ շարունակ առանց խղճի և պատկառականաց իրենց զալիր զրչէն աղտեղութիւն և լուսանք կը տեղան փանոսեանի վերայ, իրենց գործն է լինամանել, անպատեհել, նախատել, ինչ որ փանոսեանի ձեռամբ և նորա քրքուտմէն ու աշխատութեամբ արգիւնուտ և որոշած է. վերջապէս փանոսեան տնունն ուր որ տեանեն իրենց թուքն ու մուրը հան հատցնելու անպատեհութիւն իրենց ձեռքով կը նշաւակեն խեղճերը :

Ասանցմէ մին, որ դեռ իւր անունն անխաղ զրելու անխաղ տղէտ մ'է, կը յանդիմն անօրինակ ստախոսութեամբ ընել թէ Ազապեան վարժարանի մէջ 13 աշակերտուհի մնացեր է յապաղոյց և ևն. ևն :

Վ. Եմ. Եմ. մ'ալ կայ, երբեմն Ազապեանէն արտաքուստ ըսու և պըշտել խեղճուհի մի, որ նոյնպէս բան գործ ըրած է տունէ տուն շրջելով փանոսեան էֆ. ի լինամի հուսարկ, և դեռ ողորմելին դատարարութեան ինչ տե-

սակ բան լինելը չգիտցած՝ Պալատու վարժարանին մէջ խայտառակ ատենաբանութեամբ դատարարութեան վերայ ճառարարութեամբ կենէն : (1)

Այս տեսակ անձանց միակ միջոց մի կայ, որով կամ իրենց ճշմարտախօսութիւնը կը հրապարակուի և կամ լրբութիւններ կը խայտառակուի, այն է առաջարկել Պալատարարարանի որ մի քանի քննիչ խրկելով եղելութիւնն ինչ որ է ստուգէ և պաշտօնապէս հրատարակէ :

Այս միջոցը կը ներկայացնուի նաև Ազգայեան վարժարանի թշնամի կուսակցութեան պարագլուխ եղող խմբապետը . եթէ կ'ընդունին բարի, եթէ ոչ խոստովանին որ, կամ փանոսեանին անհաշտ թշնամի են և կամ ըսածին չեն զիտեր և հետեւաբար խենդ են :

Դարձեալ կը կրկնուի . կամ այս միջոցը պէտք է ընտրեն, այսինքն քննիչ խնդրեն Պալատարարարանէն և կամ ինչ որ գիտեն փանոսեանի և Ազգայեան վարժարանի չեղի քննեցած բաներուն վերայ իրենց թերթերուն միջոցաւ հրատարակեն, եթէ ոչ պաշտօնէն և յաւիտեան պապանձին :

Առ այժմ այսպիսի :

Պ.

Մանասիր Բլաշչենկովսկի Փողոյ

Ամսախա 2 յունիս 1872.

Անցեալ ամսոյ մէջ 'ի Մարդուան սա հետեւեալ գէպը պատահած է : Ազգապիկ մէկու մի տղան, եկեղեցիէն դուրս ելած ատեն կը տեսնայ որ կոչիկները կ'որսուեր են, խեղճը թէպէտ աս գիտանալէն չատ մի խաղարկութիւններ կ'ընէ սակայն չը կրնալով գտնել վերջապէս յուսահատ ատեն կը դառնայ, հայրը կ'իմանայ տղուն կոչիկներուն կորստիւնը սաստիկ բարկանալով լաւ մի կը դանակովէ, և, կըսեն թէ, աղան վախնալով որ ամէն օր այս ծեծը չուտէ հետեւեալ օրը մինդեղ (սըշանթու) ըստած թոյլը կուտէ և հաղիւ օր մ'անցնել վերջը կը մեռնի(2) :

Դարձեալ 'ի Մարդուան տաճկաց թաղին մէջ երկու մահմադական կանայք վիճաբանութեան բռնուելով մեջերին սաստիկ կռուի մի կը հանեն մինչև անգամ կսկսին մէկըմէկ ծեծել, այս միջոցին դրացիները միջամտելով կըստին կը դադարեցնեն սակայն մէջերին կին մի յդի լինելով տղան կը վիժէ, և ծանր հիւանդանալէն վերջը կը մեռնի, կառավարութեան կողմանէ պէտք եղած քննութիւններն ըրին, տեսնենք նայն գէպըին առիթ եղող կնոջ ինչ պատիժ կամ տուգանք պիտի տնօրինեն :

Երկու հայ աղջայնոց մէջ տեղի ունեցած կռուոյն նկատմամբ կառավարութեան բողոքուած էր . քննիչ հարք զանոնք հաշտեցնելով խաղաղութիւն և հաշտութիւն հաստատեցին, այժմ հասարակութիւնը խիստ ուրախ է տեսնելով որ նորա խաղաղութեան և հաշտութեան սուրբ հողին կը քարոզեն :

(1) Այս տեսարանութեան նկատմամբ նա մակ մ'եկած է մեղ, զոր յաջորդ թուով մի պիտի հրատարակեմք :

(2) Վերոգրեալ սոցն դէպքն մեծ դաս մ'է ծնողաց, նորա՝ որք իրենց զաւակաց բարոյան կրթութիւնն դանակածութեան միջ կը լինուեն, մեծապէս կը սխալին և մարդկութեան հակառակը կը դործեն, նորա սոցն պըժգալի և անստատեղի մեթոտով հաւատալ կողմէն թէ իրենք՝ իրեն ծնող, իրենանց զաւակացը մարդկային օրինաց համաձայն բարոյական դատարարութիւն ըրի պատրաստուելու անկարող են, որով խիստ շատ անգամ կերպ կերպ խառնութեանց և միջեւ անգամ մահալիկ արկածներու առիթ կուտան :

Մ. Ի.

Կրտսի թէ աղջայնոց մէջ այս տեսակ վեճեր պատահած ատեն, Եղևոսեան սրբազան զանոնք խաղաղութեամբ վերջացնելու տեղ ընդհակառակն առելի կը սաստկացնէ եղբոր : Ըսած իսիբը և ապա յոյց յառաջ կը բերեմ սա հետեւեալ մէկ դէպքն որ նորա միջոցաւ եղած է : Երկու տարի առաջ Ամասիր մէջ Եղևոսեան սրբազան՝ եկեղեցւոյ աւարտմանէն յետոյ, ըստ սովորութեան առաջնորդաբանը կերթայ, ուր մի քանի պատուաւոր աղջայնիք իրեն հետ առաւելութիւն ընելու համար կ'սպասեն, նոյն միջոցին պատարագիչ քահանայն, մաս և նշխար կը բերէ սրբազան հօր, նա ալ ներկայ եղողներէն մէկ աչքը կոյր մէկու մի կուտայ և կըսէ որ, հաւատարապէս բաժնէ իրենց մէջ, ներկայ եղողներէն հաւատար բաժնուի և աղջայնութիւն չենք տեսած, ուր կը մնայ որ կոյր մի, հաւատարապէս կարող պիտի ըլլայ բաժնել, (ասոնք միմեանց այսպիսի կատակներ կըսեն եղբոր) սոյն կատակը խիստ ծանր գալով միտանիին կը պատասխանէ թէ «աղա, կոյր ըլլալ ինչ յանձնեք չէ ես քեզի պէս առատ վկայութիւն չեմ ըներ . . .» :

Այս խօսքին վրայ տաք կուի մի կսկսի, և երկու կողմանէ ալ, հատուցում կը պահանջեն, մին կըսէ «միթէ իմ կոյր լինել յանցանք է, և և միւսը թէ՛ «Սրբազան, թող իմ սուտ վկայութիւն ընելու հաստատէ և դուք պատժեցէք զիս, եթէ ոչ պատիւս կուղմի», այս միջոցին Եղևոսեան կ'առաքէ թէ երկու հակառակորդք իրենց խնդիրը դրով ներկայացնեն իրեն որպէս զի ըստ օրինի դատաստանը տեսնէ, հաւատարկութեալ, հետեւեալ օրը իրենց բողոքը կ'ներկայացնեն և Սրբազանը իրեն դիմել օր առաջ կ'իջողու, սակայն օր մի բողոքարկութեան մին Եղևոսեանի ներկայացնելով «Սրբազան ինչ ըրիք, ես չուկաները պատելու երես չունիմ պատիւս կուղեմ» կըսէ և Սրբազանը կ'պատասխանէ «չատ աշխատեցոյ որ իր խօսքն ետ առնելու համար համադրմ զինքը բայց միտի չըներ կոր և կըսէ թէ ըստսկարող եմ հաստատուել շատ լաւ կըսէ բողոքողը, արդէն ես ձերներկայ յովեան ըսի որ, թող հաստատէ և դուք սրտեցէք իմ պատիժս» Այս միջոցին Սրբազանը փոխանակ խաղաղութեան հողին քարոզելու, կըսէ, «ես ինչ ընեմ, դնա՛ կառավարութեան բողոքէ և պատիւդ պաշտպանէ եթէ ունիս : (1) Բողոքարկուն բարկանալով դուրս կելէ և անմիջապէս աղբրաղիր կուտայ կառավարութեան, հետեւեալ օրն ոստիկանք խեղճ մարդը բռնած, նուն պէս կառավարութեան դուռը կ'տանին և երկու հակառակորդք դատաստանի կ'ներկայանան : Միտանին Սրբազանին կ'զիմէ, «այս ինչ վորձանք է զըլխուս բերիք, կըսէ, նշխարի մի համար, «Ե՛, կըսէ, Սրբազանը, դուն ալ բողոքէ կառավարութեան, և ես զընդ կը պաշտպանեմ : » Սօր վերայ բաւական օրեր կառավարութեան դուռը կերթան կողման և բաւական զնաս կընեն վերջը, խեղճ միտանին կըստարկուի, խեղճը բաւական զնասներ տուժելով հաղիւ մի քանի շաբաթ վերջը բանտէն կազատի :

Մարդուանու մէջ ուսումնասիրութեան անուամբ ընկերութիւն մի հաստատուած էր ուսումնասիրէ և աղբու :

(1) Չեմք զիտեր թէ Ն. Գերասիմովսկի իրեն Եղևոսեան սա վերոգրեալ գիտածին նկատմամբ ինչ ըսելիք ունի . . . :

սէր անձերէ բաղկացեալ, որոնց նպատակն էր տեղւոյն երկուսու վարժարանաց նպատակը, սակայն ցաւ է ըսել որ Եղևոսեանի առթիւ աղջայնոց մէջ պատահած խառնութեանց համար խանդարուեր էր . այժմ կ'աւտանմ ձեղորք քննիչ Ս. հարց ըրտնալան աշխատութեամբ յիշեալ ընկերութիւնը վերջապէս սկսաւ շարունակուիլ և ոչ թէ միայն ընկերութեան հին անդամներն ալ բաղմիթիւ անձինք ևս ամենայն սիրով կ'անդամակցին քննիչ Ս. հարց աղբու տեսնախօսութեանց միջոցաւ : Երջանիկ են այժմ Մարդուան աղջայնիք վասն զի մեծ գործ մ'է այս, որ եթէ յարատեւ աղջապիւրաբար, աղջային մեծ յոյսեր կ'ստատանայ : Մարդուանու հասարակութիւնը կրօնասէր, հաւատարիմ, և աղբասէր բնաւորութիւն ունի :

Խմբագր. եթէ յիշեալ քաղաքն իւր վերայ ունենար հեղահոյի գործունեայ, և իւր կողման համաձայն գործող առաջնորդ մի վտանգութեամբ կըսեմ թէ՛ սոյն հինգ տարուան մէջ մեծամեծս պիտի յառաջանար . բայց ցաւ է ինչ ըսել որ Եղևոսեան սրբազան իւր անցեալէն փոխանակ խրատ առնելու, առելի սատիկ վարուեր է իւր վիճակին աղջայնոց հետ : Այժմ հայ հասարակութիւնն այնչափ դալթակալած է որ երբ կը բեր մեծանայ՝ կը վախնայ որ նա ալ Եղևոսեանի նման մէկը չըլլայ : Բաւական օրերու կարօտ է որ տեսնան ընկ կղերի մի գործերը՝ և հետեւապէս ճանջան թէ բարձր մէկն է՝ այն անուն ամեն պատիւ և զոհողութիւնք չեն խնայեր բնաւ :

Խմբագր. փողոյ
Օրագրի 724 թուոյն մէջ Պ. Տ. Յակոբեան ստորագրութեամբ նամակ մի տնտեսեցաւ :

Քէպէտ ինչ հարկ էր երկարօրէն պատասխանել, բայց Պ. նամակագիրն այնչափ երկար նամակի մի մէջ ոչ ինչ ըսած է որ պատասխանայ արժանի ըլլայ :

Իմ կողմէս զայս միայն կըսեմ թէ նա կարեկցութեան արժանի անձ մ'է, վասն զի իր մոտցին հիւանդութեան հետ կ'երեւայ թէ տեսութեան ալ տկարութիւն ունի՝ որ չի կրնար դիմացիին զըրածը կարգաւ հասկնալ և ըստ այնմ պատասխանել, որովհետեւ ինչ հարկ կար նախորդ գրած անձոնի նամակին կրկնութեանը, եթէ իւր վերայ եղած ամբաստանութիւնները հերքելու բառտ մի ունէր այն թող յառաջ բերէ, եթէ ոչ թող լալէ և ուրիշ որ եկաւ ժամ յառաջ հոն դառնայ, քանզի ինք ոչ հրապարակ չենելու և ոչ ալ դատաստան ըլլալու կարողութիւն ունի, բայց ինչ կըսեմ, սխալեցայնեցեցէք . . . Խմբագր. իրաւ գեւ կը գտնուին մեր աղբիւն մէջ այնպիսի խեղճ թաղականք կամ հոգաբարձու ըստածներ որ ստուեն անասուններ որոշելու ձերքէն ալ զուրկ ըլլալով՝ դեռ ճարակ կը գտնեն վարժապետ անուն կրող վաթմասուրեանի պէս խեղճ և ամենախեղճ արարածներ, վայ մեր աղբին որ ապագայ սերունդին մահու և կենաց գործ մի այս տեսակ անձանց ձեռքը խաղալիք եղած է :

Ս. Մանուկ .

Յ. Գ. Ստոյգ աղբուրներէ կը տեսնուին թէ Ոսկեանց վարժարանի աշակերտաց թիւը 23 ի իջեր է, և օրերգայն որ 130 կը հաշուէր՝ 80 ի :

Կը յուսամ որ նորընտիր Տնօրէն Աթաբեկեան Եփ. ի ջանքիւ քայս պակաս չուտով կը ըրանայ :

(Երջ.)

Տեղւոյս երկամայ խառնութեան և ական կէտին և շարժառիթին վրայ մեր ունեցած գործադրութեան հասարակութեան հաղորդելու աւերորդ չեմք համարիր՝ և թէ հաճիր ներկայս հիւրընկալել ձեր պատահական թերթին մէջ :

Երբ Եղևոսեան Սրբազան տեղական կառավարութեան խորհրդին խնդրեմ զիտուորներու ձեռքով երկոյ Ս. եկեղեցեաց արժաթեայ անօթները ժողովեց ու հաշուել կուղէր : Սովորուից թաղեցիք ջանացին իրենց արժաթներուն զինք տուլ ու ձեռք չ'ըսցնել . և երբ չ'յաջողեցան զՆդեսեան հաւանեցնել, որ «պա ֆէրման առաջնորդ «եմ, ոչ ոք կարող է իմ գործին խառնուիլ, պատրաքարան իսկ չ'է կաւ» «բող ինչ հրամայեալ» կ'ըսէր : Չատիկեան Մ. Կարապետ Ս. զու աղջայնիք անձը միտակ կեդրոնական դպրոցին (մինչդեռ 7 հասն դպրոց ունէր) համար 6 տարի հինգական հաշարէն երեսուն հազար զուրուշ տալ յանձնառու եղաւ . բայց Եղևոսեան և իւր մեծ տընօրէն քրտնէ «չեն հաճիր», այլ կուղեն որ երկոյ եկեղեցեաց անօթները հաշուի և ի մի ձուլուելով, երեք եկեղեցիները միացուն ընդ տնօրէնութեամբ Մեծ. Աղայի . . . Սովորուից յիք տեսնելով որ չ'պիտի կրնան իրենց արժաթները ձեռք ձգել, կառավարութեան բռնութեամբ, բայց Եղևոսեան նոյն բռնութեամբ խոստացուած 30,000 զուրուշի դուրսարն ալ չ'ընդունեց, վասն զի միւս թաղերն ալ պիտի ստիպուէին դուրսն Սովորուիցին կիտոյն չափ գումար մ'ալ իրենք տալ և Սովորուից եկեղեցւոյն 36 օրայ արժաթը կ'ընալ և դրամ տալ չ'էր ըլլար :

Եղևոսեան տեսնելով որ չ'կըցար իր նպատակը 'ի զըլխու տանիլ՝ և եկեղեցիները կամ թաղերը պիտի միացնեմ 'ի վերածելով խնդիրը, սկսաւ անխղճօրէն խեղճ ժողովուրդը յուղել լիւր յայտարարութիւններով, կառավարութեան տեսնել զաղղը զրադարելով (ինչպէս Մարդուանու դպրոցամիսն ըսած է թէ «էֆէնտիմ, պու Մէրդիֆուսլուրըն եիւղալէ մէքսէնի միւղէվիւր վէ եիկիւր միսի եալանձը տըր . պունլարը եանընալըպ եիւղ վէրմէ», մինչդեռ՝ Մարդուանու մէջ շատ աղջայնիք և զործունեայ մարդիկ կը գտնուին) սուտ սուտ հրատարակութիւններով 'ի ինքնին (իրեն խնկարկու հայրենախաճառը ողջ թող լինի, ինչպէս որ Սրբազանի աղջայնիք մտաւ նորա համը համը առած է արդէն), վերջապէս կերպ կերպ խոստումներով հասարակութեան մի վարք մտնէ ըստորադրութիւն առնելով կատարած անօթները հալեց և դրու սնտուկի մը մէջ որ եղաւ ակն խառնութեանց, որ ցարդ կը շարունակէ և պիտի շարունակէ մինչև որ ամեն եկեղեցի կամ թաղ իր թաղային իրաւունքը ձեռք ձգէ և մէկմէկէ անկախ կառավարութիւն ունենայ, ինչպէս Կ. Պոլիս :

Աղղը սոսմանադրութիւն ունի, այսինքն պարտք և իրաւունք, ասոնցմէ մին չ'ընտարարիր առանց հասարակաց բարոյն դէմ մեղանշելու, թեմական կղեր մը երբ ոսմանադրութեան դէմ կը գործէ՝ հետեւութիւնը հարկ չ'է յիշել, քանզի ըստ Սոսմանադրութեան ամեն թաղ իր առանձին և աղատ կառավարութիւնը ունի, ոչ ոք կարող է միայն իրաւունքը միւսին տալ, նամաւ նաւանդ չէ թէ արժաթներուն ալ առանձին անգամ ձեռք դպցնելու իրաւունք չ'ունի :

Նիմոյ գիտցար թէ հասարակութիւն

